

RESENSIES

Boyce, L 1991. *The language of the freedmen in Petronius' Cena Trimalchionis*. Mnemosyne Supplementum 117. Leiden: Brill. 113 pp. Prys: Onbekend.

L F van Ryneveld (Universiteit van die Vrystaat)

Na uitleg en skryfplan is hierdie 'n gewone akademiese boek—'n samevatting en verslag van die skrywer en andere se navorsing oor 'n aspek van 'n antieke literêre werk met 'n besondere staanplek in die Latynse klassieke; dis met ander woorde nie in eerste instansie ontwerp as 'n handboek nie. Maar die bruikbaarheid daarvan as studieteks by die lees van Petronius in 'n nagraadse kursus (d.w.s. honneurs) is veral opvallend omdat dit subdissiplines in uiteenlopende afdelings van die kursus byeentrek om meer lig op die *Cena* te kry. Studente wat boonop kennis het van moderne Romaanse tale kan nog meer uit die boek haal.

Eerstens is die omvang hanteerbaar; 113 bladsye sluit die stewige bronnelys en nameregister in.

In die inleiding verneem die student dat sub-literêre taalgebruik (volkstaal, straattaal) vir die antieke denke uitgesluit was in enige werk met ernstige literêre pretensies; slegs genres met 'n komiese inslag kon alledaagse taal insluit. Dit plaas reeds die *Cena* met sy volkstaalsprekende vrygelatenes in 'n spesiale kategorie vir die student wat met Petronius se magdom vreemde woorde swoeg en aanvanklik weinig waardering het vir afwykings van Gonin (1975) of Bradley's Arnold (Mountford 1967) se reëls vir taal en styl.

Dan volg 'n oorsig van werk oor die *Cena* sedert die middel van die sewentiende eeu, toe 'n manuskrip van 1429 herontdek is en in druk verskyn het. "This controversy is worth examining in some detail, since the works in question are not readily available, and the arguments involved turn largely on linguistic questions, and anticipate to some extent the later discussion, which is often assumed to go back only to the nineteenth century" (p.15). Vir die student is dit inderdaad waardevol om ook insig in die geskiedenis van klassieke navorsing te kry en sodoende 'n begrip te vorm van 'n akademiese proses—'n soms geslagtelange debat met insigte, wederinsigte, nuwe vertolkings, ens.

Verder in hierdie verband: daar is aanhalings in Grieks, Latyn (ook uit die Renaissance en later), Duits, Nederlands, Frans en Italiaans; die Nederlandse en sommige Italiaanse aanhalings word vertaal. Dit is jammer dat Boyce nie konsekwent vertaal nie. Maar die talerykdom van die aanhalings dien op sigself om die student onder die indruk te bring van die rykdomme in klassieke studies.

In die tweede hoofstuk word die vrygelatenes se taal bespreek onder die hoofde klankleer, vormleer, woordkeuse en sinsleer. As die honneurskursus 'n afdeling historiese taalkunde insluit, kan dit vir 'n student voel dat klankveranderings *in vacuo* behandel word; maar nou word dit praktiese werklikheid as Boyce vir Varro aanhaal oor die verandering van kort *i* tot *e* (*rustici viam veham appellat*, p.36), verwys na die *Cena*-karakter Habinnas se *senape* pleks van *sinapi* (mostert) en

boonop byvoeg dat “the popular form is the one preserved in the Romance languages, e.g. Italian *senape*, Old Provençal *senabe* and Spanish *jenabe*” (pp. 36–37). Dit is maar een van talle opmerkings wat vir die in Frans of Italiaans geskoolde student in die verbygaan inligting oordra oor die ontstaan en ontwikkeling van die Romaanse tale.

Inskripsies word ook bygehaal—CADAVER MORTUS (Pompeii)—om geslagsverandering van woorde te illustreer wat ooreenstem met Echion se *amphiteater* pleks van *amphiteatrum* (p.46). Die epigrafie kry dus nuwe lewe vir die student—dis nie ’n losstaande vraestel-item nie, maar konkrete getuieis van ’n taal wat verander.

In die derde hoofstuk word al die bogenoemde getuieis byeengeroep om ’n literêre doel te dien. Die hoofstuk is getitel “Language and Characterization of the Freedmen”; taalkunde, epigrafie en tekskritiek het nou almal iets mee te sreek oor die vernuf van Petronius om sy karakters te omskep in geloofbare individue.

By wyse van kritiek op die boek self moet gewys word op die onvergeeflik talryke spelfoute en setfoute—vanaf “reasond” vir “reasons” op p.31, “occurences” (met een -r-) drie keer op een bladsy (p.56), tot “th” vir “to” in die verwysing na Olcott se “Studies in the word formation ...” op p.106 in die bronnelys; om al die ander te noem, sou te veel ruimte verg. Maar hoewel dit hinderlik is, tas dit die bruikbaarheid van die boek nie aan nie. Selfs die enkele werklike glips wat ek gemerk het (op p.20: “... e.g. the use of *quod* + infinitive rather than the *accusativus cum infinitivo* construction in indirect discourse”, terwyl bedoel word “*quod* + indicative”) sal niemand laat ontspoor nie.

Maar werklik lastig is die gebrek aan ’n sakeregister en ’n sitateregister (of dalk eerder ’n register van woorde en frases). Daar is wel ’n nameregister wat ’n mens in staat stel om—al is dit met ’n taamlike gesukkel—te vind dat die verwysing na *pavonis ova* pleks van *pavonina ova* waarna op p.100 verwys word, ook op p.61 te vinde is. Maar hoe spoor die leser nou agterna verwysings op na die gebruik van die indikatief pleks van die konjunktief in sekere bysinne?

Terwyl laasgenoemde beswaar eintlik ’n ernstige een is—elke akademiese boek behoort toegerus te wees met deeglike registers om kruisverwysings te vergemaklik—is Boyce se boek steeds ’n juweel waarin verskeie subdissiplines vir senior studente op ’n interessante, inderdaad genietbare antieke teks gefokus word met een duidelike doel: om die leser te help om die teks onder bespreking beter te begryp. Dit is asof die onderskeie kleurvolle dele van die sigbare spektrum weer verenig word om ’n helder wit lig op die *Cena* te laat skyn.

BIBLIOGRAFIE

- Gonin, H L 1975. *Latyn vir die hoërskool*. 4 bde. Van Schaik: Pretoria.
 Mountford, J 1967. *‘Bradley’s Arnold’ Latin prose composition*. Longmans: London.